

Tann svartí seyðurin av

De sorte får fra

Litlu Dímun

Lille Dimon

Frá víkingunum!

«Enn um miðja seinastu öld var ein skipan av smáum svörtum seyði á Litlu Dímun. Alt bendir á, at hetta er eitt fylgi, sum í öldir hevur livað avbyrgd á hesi oyggj. Tað kann henda at Dimunar-fylgið er ættað frá seyðinum hjá víkingunum.

Í 1800 sigur Jørgen Landst m.a. »de sorte Faar dog maa være af en egen Art, de ere smaa med kort krøllet Uld, de forene sig ikke gjerne med andre Faar, som sættes paa Øen og deres Kjød har et eget mørkt Ud-seende».

öld, var enn blaðungur maður. Hann var lærari á Soer Akademi, og boð høvdu verið eftir honum um at fara við krúnprinsinum. Um somu leið skuldi hann savna náttúrusöguliga savnið.

Fylgið ferðaðist í teimum ymisku oyggjunum og kom fyrst í juli mánað til Suður-oyar. Haðani vórðu útferðir gjerdar, eitt nú út í Stóru Dimun, men ikki fyrr enn hini í ferðalagnum vóru afturkomnir til Havnar, fekk Steenstrup høvi til at vitja Litlu Dimun.

Steenstrup hevur pura vitað um tann smáa seyðin, men um tað var, meðan hann vitjaði oyna, at fingið varð fatur á trimum seyðum at geva krúnprinsinum sum gávu, hevur ikki borið til at fáa skil á.

Men í skránni hjá Zoologisk Museum yvir tókar lutir, ið komnir eru á savnið, stendur hetta undir 23. august 1844:

H. K. H. Kronprinsen forærede ved Hr. Lektor Steenstrup Museet følgende Gjenstande:

1. Skelet af en 18 Fod lang Delphinus globiceps. (Grindehval).

2. Den vilde Varietiet af det Færøske Faar. o. Ved Basis af Hornene og om Ørene mangle Haarene. Craniet fulgte løst med.

3. Den samme o. ad. Godt serveret. Craniet fulgte løst med.

4. Den samme o. juv. Vædderlam. Godt serveret. Craniet fulgte løst med.

Av umvælingarbókini sæst, at seyðinir vórðu uppsettir, t.v.s. útstappaðir, í september mánað sama árið. Sum tey brúktu tað tá í tíðini, varð ein kroppur tilevnaður úr kapokk og ein grind av jarnstivarum at spenna skinnini uppá. Skinnini vórðu niðursend í saltaðum líki við purkum og jølum í og skrovbeinum leysliga viðheftum. Ti bar til at seta hesar knotur í tann eftirgjörda kroppin, so høvd og fótur á seyðinum fingi hitt rætta

sníðið. Í dag sæst einki til hetta úttan á seyðinum, men við röntgenmyndum er vissa fingin fyrri, at skrovbeinini og fótliðirnir enn eru á seyðinum.

Av röntgenmyndunum sæst, at veðurlamsseyðurin er ungur, einans stivliga árs-gamal veður, meðan ærseyðurin er eldri, helst eini 3-4 mánaðir, og roknast má við, at ærin er mamma at lambinum.

Fornfrøðiligur vevnaður

Tá Skrydstrup-leiðið varð funnin í 1935 — eitt konufolk í væl varðveittum buna, jarðað í bronsuöld — varð eisini garnið, búnin var vovin av, kannað. Frá eldri kanningum av forseguligari ull hevði ein hildið seg kunna siggja, at garnið var spunnið úr seyðauil hjá hárnum av krúnhjorti ella rádjóri uppi. Tá samansetingin í hesum so væl varðveitta vevnaði í Skrydstrup var so jøvn, gjørdist ein í iva um hesa útlekking. Her tók dimunar-seyðurin um endan. Royvini vórðu kannað og í ullferðini varð funnin ein samanseting av broddi og röt, sum so dant samsvaraði garninum í bronsuöldarbúnaðinum. Síðan hevur veðurin úr Litlu Dimun verið nyttur sum lysing av seyðinum í bronsuöldini í bókmentum um búnar tá í tíðini. Kortini er líkt til, at seyðurin í bronsuöldini hevur verið í betri holdum, og at ullin hóast alt bæði hevur verið mjúkari og serliga síðari enn hin stutta dimunarullin.

Fundir úr víkingaöld

Tað, sum frammanundan er frageitt um forseguligan seyð úr Norðureuropa, styðjar seg mest við knotu- og vevnaðarfundir úr fornfrøðilugum grevstrum. Av slíkum tilfari er tíverri bert litlið til úr Føroyum, av tí at jarðarvídurskiftini eingi varðveitingarlíkandi hava givið livrunnum tilfari. Bert á stakplássum er funnið knotu-

tilfar, sum kann sýna okkum, hvat teir fyrstu feroyingarnir hava havt av heimaðjorum og villibrað.

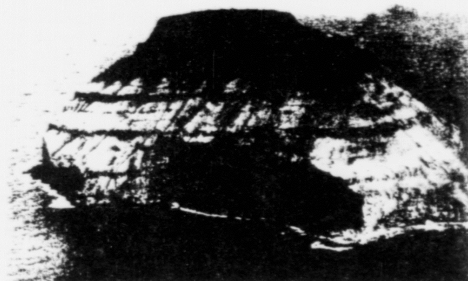
Á Eiði í útnyrðingshorninum á Eysturoynni er úgrivið buplass úr víkingaöld, og her er nakað av knotum varðveitt. Tað nogva er sjálvandi av seyði, men eisininakrir partar av neyti. Av fugli er funnið nakað av omviga, álku og mása, og av fiski nokur bein av rættliga stórum toski. Eisini vóru nokurb röt av hvalabeini, sum mannaðhvøð verið á. Ikki sørt búlsnan gjørdi tað ein at finna ristlegg av geit, sum annars ikki er vanligt heimaðjór í Føroyum. Men hjá víkingunum var hetta tyðandi djór, sum eisini var partur av teirra gudadyrkan og sum teir óivað treyðir vildu vera fyrri úttan. Men eisini tá hevur mest verið til av seyði. Ein staktundur av einum skrovbeini sigur eitt sindur um útsjóndina. Hetta er vinstri helmingur av klovnunm høvdi á fullvaksnari ær. Slógvin er kløn og kroppin go sipar nógv til feroyska seyðin nú á døgum, men í samanburði við tey bæði einastu skrovbeinini í dimunarseyði, ið til eru, er hyrningin rættliga ramlig.

Síðurin at klúgva seyðahøvd er eisini nú á døgum vanligur í Føroyum. Robert Joensen greiðir frá, at fleiri mátar eru at klúgva seyðarhövd. Ein kann nytta kniv og sag og klúgva høvdið frá nasagluggunum og so langt aftur, at partarnir eru samanhangandi við tunguni

og øsini, men ein kann eisini nytta eitt hakagrev, so tað í einum hæggi fer heilt í tvey, aðrenn koyrt verður í pottin. Skrokkrurin av Eiði tyktist vera klovin í einum ógvilugum hæggi, og tey hava helst longu í vikingatíðini vitað um at kóka seyðarhövdið í klovin, so heilin fór út í soðið.

Niðurløga

Ikki mong ár eftir at krúnprinsurin hevði vitjað, varð semja um, at tann smáa seyðurin átti at verða avtíkin í oynni, so bit fektst til seyð, sum gav meira av sær. Roynt varð at fáa hendur á fylginum á vanligan hátt við at reka, partvist við hundum, men ov stýgt var til at hetta fektst á bera til. Í grein í »Nationaltidende» h. 5/2 1911 skriver R. Müller, justitsráð, m.a.: »De tiloversblevne var saa vilde, at de hellere frivillig sprang i Afgrunden end lod sig lange, og særlig nogle gamle Væddere og Moderfaar var aldeles umulige at komme nær. Saa maatte man tage sin Tilflugt til Riflen, og den sidste Rest blev nedskudt. Afdøde Købmand Mortensen, Stifteren af Færøernes største Handels-hus, der var en dygtig Rifleskytte, har fortalt mig, at han havde været med til at skyde flere af disse Faar, og særlig, at han havde skudt det sidste Exemplar, en gammel Vædder, der var saa forsigtig, at det kostede ham stor Anstrengelse at komme den paa Skud».

maður: »Ved en Embedsreise paa Suderøe gjorde jeg den Aftale med nogle af Hvalbøe Bøigdelags Beboere: at de skulle befaltes med paa, at nytte et indtræffende godt Weirigt, naar jeg meddelte den Underretning om et Handelskibs Ankomst for fra bemæltede Øe at faa mig et Faar tilveiebragt. Dette er nu sket. Faaret tillige med dets Lam afsendes nu med Briggen Venus, ført af Kapt. Lindwed, som har lovet at anvende al Umage for at faa Faaret konserveret paa Reisen, hvorved det dog til ham er overladt at dræbe Lammene i Tilfælde at Reisen kunde være for længe, og han skulle skjenke, at Faaret altfor meget ved Lammets Sugning skulle svækkes. — Gid Faaret velholden maatte komme til sin Bestemte!».

Hin 8/4 1823 svarer Reinhardt professari: »Efter jeg forrige Efteraar, d. 16. September, havde modtaget Deres Højvelbaarenheds ærede Skrivelse samt de velbeholdne 2 Faar og 2 Cranier, spurgte jeg forgieves efter en Leilighed, hvorved jeg kunde

sende Dem min forbindtligste Tak baade i min Fasters og mit Navn. Faarene ligner, synes det mig, ganske Heidesnuckerne, og noget specifique forskelligt kan jeg ikke opdage; de leve endnu ganske vel med det tørre Hø, lidt Kartofler og Gulerødder, og besøge daglig Kjøkkenet. Et af dem er bestemt til at afgive et Skelet for Museet og saaledes overleve os alle».

Hetta beinarað, sum er av tí fullavaksna ærseyðinum, er nú á Zoologisk Museum í Keypmannahavn, og hetta er einasta beinagrindin, sum til er, av tí smáa svartu seyðaslagnum av Litlu Dimun.

Gáva til Friðrik krúnprins (VII)

Í árinum 1844 fingi Føroyar kongliga vitjan Friðrikur, krúnprinsurin, ið tá var, for við fylgi fyrst til Skotland og haðani til Føroya, har hann óvaldist frá seinast í juni til miðjan juli.

Við í fylginum var djórafrøðingurin Jeptus Steenstrup. Hesin, ið seinni skuldi gerast undangongumaður í danskari djórafrøði í seinastu